

Krzysztof Noga

Dr Marian WOLAŃCZYK (1888-1961), Katowice – SAM

Forum Bibliotek Medycznych 5/2 (10), 439-441

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Marian WOLAŃCZYK (1888-1961), polonista, historyk literatury, bibliotekarz, dyrektor Biblioteki Akademii Lekarskiej w Zabrze-Rokitnicy, następnie Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach.

Urodził się 1 lutego 1888 roku w Cieszanowie, pow. lubaczowski, syn Józefa, sekretarza gminnego, i Apolonii z d. Czajkowskiej. Miał dwóch braci: Ferdynanda, urzędnika i Edmunda (15 XI 1894-1940), nauczyciela gimnazjalnego i kapitana rezerwy 9 Pułku Piechoty Legionów w Zamościu, zamordowanego w 1940 r. w Charkowie. Żonaty od 1923 roku ze Stefanią Franciszką z domu Wychera. Miał troje dzieci: Lucję (ur. 1923), Barbarę (ur. 1925) i Andrzeja (1927-1985).

Gimnazjum ukończył we Lwowie w 1909 roku i wstąpił na Uniwersytet Lwowski. Dyplom z zakresu filologii nowożytnej uzyskał w 1913 roku, a 5 XI 1921 stopień naukowy doktora filozofii na podstawie pracy *Liryka Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Dzieje Duszy*, pod kierunkiem prof. Stanisława Witkowskiego. Był słuchaczem kursu dla bibliotekarzy we Lwowie (1 I-30 III 1940).

Po ukończeniu studiów podjął pracę zawodową w szkołach lwowskich. Najpierw był zastępcą nauczyciela, a później nauczycielem w II Szkole Realnej we Lwowie (1 IX 1913-31 VIII 1921), potem w XI Gimnazjum im. J., J. Śniadeckich (1 IX 1921-14 III 1934), a następnie został przeniesiony do Szkoły Powstecznej w Prużana (15 III 1934-31 VIII 1936). Po powrocie do Lwowa uczył w XV Gimnazjum Ukraińskim (1 IX 1936-31 VIII 1938) i w I Gimnazjum i Liceum (1 IX 1938-jesień 1939). W okresie okupacji radzieckiej i niemieckiej pracował w charakterze bibliotekarza w Instytucie Pedagogicznym (1940-1941) i sekretarza w Polskim Komitecie Opiekuńczym (1941-1944), później, na krótko został starszym wykładowcą w Instytucie Pedagogicznym (1944). Repatriowany osiadł w Rzeszowie, gdzie także zatrudnił się w charakterze nauczyciela, najpierw w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Mechanicznym (1 IX 1944-31 VIII 1946), potem w Państwowej Szkole Przemysłowej (1 IX 1946-31 VIII 1948). W połowie 1948 roku przeprowadził się do Bytomia, gdzie został nauczycielem języka polskiego w Państwowej Szkole Budownictwa, a jednocześnie, z dniem 1 VII 1948 r. objął stanowisko kierownika biblioteki Akademii Lekarskiej w Bytomiu z siedzibą w Rokitnicy (od marca 1950 r. Śląska Akademia Medyczna).

Zorganizował biblioteki od podstaw, gdyż Akademii nie zostały przekazane żadne zbiory, nie było również możliwości skompletowania książek i czasopism w księgarniach. Książki zostały zebrane drogą darowizn z innych bibliotek, od osób prywatnych, ze szpitali i innych instytucji. W 1957 roku stan posiadania biblioteki wynosił ok. 65 tys. vol. książek, 9 tys. vol. i 515 tytułów czasopism. Specyficzne warunki ŚAM powodowały dodatkowe trudności – księgozbiór był rozbity na dwie części: w Zabrze i Rokitnicy oraz podręczne biblioteki przy poszczególnych katedrach. Dnia 1 III 1958 został powołany na stanowisko dyrektora Biblioteki Głównej ŚAM, gdzie pełnił funkcję do 1961 roku. Wchodził w skład Komisji Bibliotecznej (1949–1955), a po jej zawieszeniu do Podkomisji ds. Biblioteki (1957-1961).

W okresie międzywojennym aktywnie uczestniczył w życiu Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie. Napisał i opublikował w 1927 roku we Lwowie „Katechizm sokoli”, w którym zawarł reguły obowiązujące członków tej organizacji. Był również redaktorem naczelnym organu Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce, Przewodnika Gimnastycznego „Sokół”. Pracując z młodzieżą aktywnie prowadził drużyny skautów w szkole, organizował dla uczniów zajęcia w terenie i prowadził szkolenia wojskowe. Z ramienia szkół średnich wchodził w skład Komendy Skautowej we Lwowie. Uczestniczył w walkach o Lwów w okresie ofensywy bolszewickiej na to miasto w 1920 roku. Podczas II wojny światowej uczestniczył w tajnym nauczaniu pod pseudonimem „Jaworski”.

Członek: Towarzystwa Szkoły Ludowej (1910-1920), Towarzystwa Nauczycieli Szkół Ludowych we Lwowie (1913-1939), Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Towarzystwa Śpiewaczego, Związków Za-

wodowych we Lwowie (1940 – 1941), Spółki Akcyjnej Książnica – Atlas we Lwowie, Związku Nauczycielstwa Polskiego w Rzeszowie i Bytomiu (1945 – 1949) i Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia w Rokitnicy (1949 – 1961).

Odnaczone: Złotym Krzyżem Zasługi (1958) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.
Zmarł 20 czerwca 1961 roku w Bytomiu, pochowany na cmentarzu Mater Dolorosa.

Spis publikacji

1918

1. O Tadeuszu Kościuszcze. Rozmówka dla dzieci szkół wiejskich (obrazek sceniczny). Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i Syna 1918.- 16 s.

1919

2. Dom – szkoła – skauting. Trójkąt wychowawczy. Lwów 1919. (brak dokładnych danych)

1927

3. Katechizm sokoli. Lwów: Dzielnicza Małopolska Związku Towarzystw Gimnastycznych Sokolich w Polsce. Lwów 1927.- 47 s.

4. Macierz Sokola w 60-letnim rozwoju (1867–1927). Lwów: Polskie Tow. Gimnastyczne „Sokół” 1927.- 121 s.

1929

5. Jednodniówka wydana z powodu poświęcenia ołtarza w kaplicy XI Gimnazjum we Lwowie. Lwów, dnia 23 czerwca 1929. Lwów: Koło Rodzicielskie XI Gimnazjum 1929, 8 s.

6. Katechizm sokoli. Wyd. 3 rozszerz. i uzup. Lwów: Dzielnicza Małopolska Związku Towarzystw Sokolich 1929.- 62 s.

Współaut.: J. Zamojska

1930

7. Rewja w Poznaniu. Lwów [nakł. aut.], 40 s.

8. W łączności słowiańskiej. W: Czterdziestolecie: Sokół w Samborze 1890–1930. Ska Akc. Książnica – Atlas we Lwowie. Sambor 1930, s. 53–55

1932

9. Historia Sokolstwa Polskiego. Skróc. Lwów [b.w.] 1932.- 47 s.

10. Ideowe pobudki zlotu. Lwów [b.w.], 23 s.

11. Legendy polskiego morza. Serja 1. Lwów [b.w.] 1932.- 39 s.

1933

12. Pierwszy naczelnik Sokolstwa (Antoni Durski). Wspomnienie w ćwierćwiecze zgonu. Lwów: Dzielnicza Małopolska Związku Towarzystw Gimnastycznych Sokolich w Polsce 1933.- 48 s.

1954

13. Kłopoty biblioteki w kraju Utopozłudy, „*Śl. Med.*” 1954 T. 2 nr 1 s. 9

14. Korzystajmy częściej z bogato wyposażonej biblioteki. Podręczniki medyczne i prasa lekarska – nasz chleb codzienny, „*Śl. Med.*” 1954 T. 1 nr 15 s. 5.

15. Primum non nocere, „*Śl. Med.*” 1954 T. 2 nr 2 s. 6

16. Znachorstwo a medycyna. „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności” 1954 T. 53 nr 4 s. 233

1957

17. Odpowiedź dr. M. Wolańczyka na ocenę prof. Zembrzuskiego. „*Pol. Tyg. Lek.*” 1957 T. 12 nr 44 s. 1708–1709

18. Troska o zdrowie gminu w epoce oświecenia, „*Pol. Tyg. Lek.*” 1957 T. 12 nr 44 s. 1703–1708

1958

16. Biblioteka. W: Dziesięciolecie Śląskiej Akademii Medycznej im. L. Waryńskiego. Zabrze 1958 s. 363–369

1994

17. Katechizm sokoli. Nowy Sącz: Sądecka Oficyna Wydawnicza „Sowy” [1994].- 47 s. z 1927 r. przedr.

Barbara Gruszka: Wolańczyk Marian Hipolit. Hasła biograficzne (baza pełnotekstowa). Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska <http://dokument.slam.katowice.pl/biogramy.asp#1>; Bibliografie harcerskie <http://www.wais.kamil.rzeszow.pl/index.php/2009/04/bibliografie-harcerskie-wersja-11/>; Mariusz Patelski: Harcerze w walkach o Lwów i Małopolskę Wschodnią <http://wpolityce.pl/artykuly/17257-harcerskie-w-walkach-o-lwow-i-malopolske-wschodnia>; Dwunaste sprawozdanie Dyrekcji C. K. II Szkoły Realnej we Lwowie za rok szkolny 1915-16. Nakładem Dyrekcji Zakładu. Drukarnia Udziałowa, Lwów 1916, s. 9, 19 <http://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/docmetadata?id=4709&from=publication>; Trzynaste sprawozdanie Dyrekcji C. K. II Szkoły Realnej we Lwowie za rok szkolny 1916-17. Nakładem Dyrekcji Zakładu. Drukarnia Udziałowa, Lwów 1916 s. 9, 19 <http://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/docmetadata?id=4710&from=publication>; Sprawozdanie Dyrekcji Drugiej Państwowej Szkoły Realnej imienia Jana i Andrzeja Śniadeckich we Lwowie za rok szkolny 1920/21. Lwów 1921, s. 7, 11, 13, 16 <http://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/docmetadata?id=4711&from=publication>; Sprawozdanie Dyrekcji C. K. IV Gimnazjum we Lwowie za rok szkolny 1909 r. Lwów 1921 s. 91 <http://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/docmetadata?id=5206&from=publication>; Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych. Lwów – Warszawa 1924 s. 310, 317. http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=71476&from=&dirids=1&ver_id=&lp=8&QI=; Dziesięciolecie Śląskiej Akademii Medycznej imienia Ludwika Waryńskiego. Zabrze 1958 s. 363-369; Wanda Weber-Koraszevska: Wolańczyk Marian (1888-1961). W: Słownik pracowników książki polskiej. Suplement / pod red. Ireny Treichel. Warszawa – Łódź 1986 s. 236; Barbara Gruszka: Wolańczyk Marian Hipolit (1888-1961). W: Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska / red.: Alfred Puzio. T. 1. Katowice 1993 s. 291-292.; Doktor ze Lwowa. Rozm. Jany Kałuży z dr Marią Wolańczyk. *Echo Złoty* 2008 R. 26 nr 1 s. 4-5; Piotr Tomasz Cichocki: Zmarli dyrektorzy, kierownicy i pracownicy bibliotek medycznych (1950-2008). *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 57, portr.; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach *Forum Bibliotek Medycznych*. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 303, 309, 311, 312; Archiwum Zakładowe Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach – akta osobowe, sygn. 828/57.

Krzysztof Noga